

Orvosi könyvtárosok továbbképzése

Az orvosi könyvtárosok továbbképzését a hálózati központ, azaz az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ /OOKDK/ 1962-ben indította el és azóta is folyamatosan szervezi. Kezdetben tanévenként - ősztől-tavaszig - havonta egy előadást terveztünk. Az éves programot előre megkapták a könyvtárosok. A havonkénti előadások megtartása azonban nem volt keresztülvihető. Figyelembe kellett venni, hogy a könyvtárosok többsége vidéki, és nem tud ilyen gyakran felutazni. Ezért jelenleg negyedévenként egyszer szervezünk előadásokat. Minden alkalommal egy előadó 1 - 1,5 órás előadást tart a kiválasztott témakörből, majd a hallgatók kötetlen beszélgetes formájában vitatják meg a hallottakat.

A továbbképzést háromféle módon tartjuk: könyvtári-dokumentációs problémákat tárgyaló előadások, könyvtárlátogatások és külföldi tanulmányuti beszámolók szerepelnek a programban.

A könyvtári témájú előadásoknak az a célja, hogy a könyvtárosok a szaktanfolyamokon elsajátított ismereteket elmélyítsék, fejlesszék és gyakorlati munkájukhoz segítséget kapjanak. Ezért tűztük napirendre az orvostudomány differenciálódásával egy-egy orvosi szakterület /fogászat, reumatológia/ osztályozási problémáit, az ETO orvosi szakjelzeteinek fejlesztését, az OSZK Gyarapodási Jegyzéke részére jelentendő külföldi orvosi szakkönyvek osztályozását tárgyaló előadásokat. Ezenkívül beiktattunk olyan dokumentációs ismereteket tárgyaló előadásokat, amelyek a régebbi tanfolyamok tematikájában még nem szerepelhettek, mint pl. a kézilyukkártya, gépi adatfeldolgozás. Ezek iránt nyilvánult meg a legnagyobb érdeklődés.

Több, gyakorlati bemutatással egybekötött előadás foglalkozott a kézilyukkártya rendszerekkel, a tezaurusz szerkesztési elveivel, a lyukkártya-technikával. A gépesítés és gépi adatfeldolgozás is többször szerepelt a műsoron. A hallgatók szakszerű magyarázat kíséretében megtekintettek egy Hollerith gépparkot; előadás hangzott el a számítógépek alkalmazási lehetőségéről, típusairól, működési elvéről, a gépi adatfeldolgozás és visszakeresés előnyeiről. A MEDLARS rendszer ismertetésére is biztosítottunk egy előadást, hiszen ennek termékét, az Index Medicust szinte minden orvosi könyvtáros ismeri és használja. A résztvevők egy számítóközpontot is meglátogattak, hogy az előadásokon hallottakat a gyakorlatban is láthassák.

Az 1962-ben elkezdett előadássorozatot 1965-ben megszakította az OOKDK fődémcseréje. Ez kényszerített arra, hogy az előadásokat más helyiségben tartsuk meg. Kezdetben csak arról volt szó, hogy a kitűzött előadásnak helyet biztosítsunk valahol, később azonban ez a kényszerhelyzet a továbbképzésnek még előnyére is vált. Most már az előadásokat tervszerűen más-más orvosi könyvtárban rendezzük, így a könyvtárosoknak alkalmuk nyílik több orvosi könyvtár megismerésére. A könyvtárt úgy választjuk ki, hogy az ott folyó munka egy-egy spe-

ciális részletének bemutatása legyen az előadás tárgya. Így pl. a nem hagyományos dokumentumok kezeléséről és feldolgozásáról az Egészségügyi Felvilágosítási Központban - ahol nagy különgyűjtemény van - hallottak bemutatással egybekötött előadást.

Ezenkívül szervezünk olyan könyvtárlátogatásokat is, amikor könyvtárosaink nem egy speciális témakörrel hallanak előadást, hanem a könyvtár egész munkáját ismerhetik meg. Ilyen célból - a nagy érdeklődésre való tekintettel - már háromszor kerestük fel az Orvostörténeti Könyvtárat. De meglátogatunk nem a hálózatunkhoz tartozó könyvtárakat is, hogy az ott folyó munkamódszerekkel ismerkedjenek a hallgatók, s azokat - a szükséges módosításokkal - saját munkájuknál felhasználhassák. Így pl. igen hasznos és tanulságos volt a KGM MTI Prospektus Tárának és Információs Tárának a meglátogatása. Mivel célunk, hogy könyvtárosaink minél tájékozottabbak legyenek, olyan nagyobb könyvtárakkal is megismertetjük őket, amelyeknek munkamódszereit kis könyvtárnál alkalmazni ugyan nem lehet, mégis illik minden könyvtárosnak tudni róluk. Elsőnek a MTA könyvtárát kerestük fel, ahová egyénileg nemigen jutnának el. Megtekintettük a régi nyomtatványtárat, a keleti gyűjteményt és a reprográfiai részleget.

Enhez az elgondoláshoz csatlakozik a harmadik témakör is, a külföldi tanulmányuti beszámoló előadások megtartása. Ezzel azt szeretnénk elérni, hogy a saját könyvtári rutin munkájuk mellett szó essék arról is, hogyan dolgoznak a külföldi könyvtárosok. Sokan szívesen hallgatták meg az angliai, hollandiai orvosi könyvtárak, a svéd betegkönyvtárakról szóló beszámolókat. Ezenkívül érdekes tájékoztatás hangzott el a szófiai és a washingtoni IFLA kongresszusról. Két külföldi vendégelőadó is szerepelt a programban, akik közül az egyik a New York-i orvosi könyvtárat mutatta be vetített képekkel, a másik előadó a román orvosi dokumentációs munkát ismertette.

1971-től bevezettük azt az ujitást, hogy nemcsak Budapesten, hanem évente legalább egyszer valamelyik vidéki orvosi könyvtárban tartunk továbbképző előadást. A kiválasztásnál nemcsak az alkalmas helyiségre vagyunk tekintettel, hanem elsősorban az ott folyó speciális munka bemutatása a cél. Így esett a választás első alkalommal a székesfehérvári megyei kórház orvosi könyvtárára, ahol elsőnek vezették be és ma is folytatják a folyóiratcikkek kézi lyukkártyás feldolgozását. Együttal megismerhették a látogatók a kórház kórlapdokumentációját és lyukkártyás betegnyilvántartását is. A másik vidéki előadást a gyorstájékoztató szolgálatról a győri megyei kórházban rendeztük. A helyi gyorstájékoztató bemutatásához kapcsolódott a többi előadás is, és a résztvevők megtekinthették a hálózatban egyedülálló, modern tervek szerint átépített könyvtárat.

Visszatekintve a 10 év eredményeire, megállapíthatjuk, hogy a továbbképzésnek ez a formája bevált. Ezt bizonyítja, hogy a látogatottság állandó, sőt növekszik. Egy-egy előadáson általában 30 fő vesz részt. Felvetődött az az elképzelés, hogy - a KMK lyukkártyás tanfolyamához hasonlóan - egy témakörből indítsunk több napos vagy egyhetes tanfolyamot. Ennek azonban jelenleg sem anyagi keretet, sem helyiséget biztosítani nem lehet. Figyelembe kellett venni azt is, hogy a legtöbb orvosi könyvtárban egy könyvtáros működik, így több

napra nem szüneteltetheti a könyvtári szolgálatot, évente négy alkalommal viszont akadálytalanul meg tud jelenni az előadásokon. Ez a gyakoribb találkozás a hálózati központtal és a könyvtáros munkatársakkal jó kapcsolatot teremt, s ezért a jövőben is a továbbképzésnek ezt a bevált módszerét fogjuk követni.

Jantsits Gabriella

Gépesített raktárak

A raktárgépesítés terén három érdekes újdonságról számolhatunk be:

Félautomata raktárrendszert dolgozott ki az osztrák Könyvtári Kutató Intézet és a Wagner-Büro. A három részre osztott helyiség egyik oldala tömörraktár, közepe függőlegesen és vízszintesen mozgó debogó, ahol a raktáros tartózkodik. A kívánt tömör polcrész a raktáros elé érkezik, aki leemeli és a harmadik részen működő fotószalagra helyezi a művet. A rendszer mechanikus és elektromos berendezése egyszerű, segítségével állítólag 1 ember 1 millió kötetet kezelhet.

A Rotterdami Közgazdasági Főiskola könyvtárában viszont számítógéppel összekapcsolt teljesen automatizált Randtrieve-System alapján raktározzák és adják ki a könyveket. Az 1,30 m távolságban 7 m magasságig felállított polcokon előregyártott műanyag tartókban nagyság szerint rendezve állították fel az állományt. A műanyag tartók háta fém és előre kódolt. A polcok között a számítógép által irányított fogókarok vannak, amelyek a polcra elektromágneses uton leemlik a tartókat és szállítószalagra helyezik azokat. A rendelést konzolon vagy lyukkártyán lehet feladni. A kiszolgálási idő 10 másodperc + a futószalag útja, a helymegtakarítás 50%-os, a beruházás költsége igen magas, üzemeltetési költségekről és tapasztalatokról még nincs adatunk.

Már 4 éves jó tapasztalatokról számol be viszont a Novoszibirszki Akadémia Tudományos Műszaki Könyvtára. Színes függővasutat szereltek a raktárba könyvszállításra, 1968-ban. Az 1,7 m magas futó elektromos kocsi 30 m-t tesznek meg 25 kg súllyal percenként.

/Zentralblatt für Bibliothekswesen, 86.k. 1.sz. 1972.

p.53-54./

/Zentralblatt für Bibliothekswesen, 86.k. 4.sz. 1972.

p.247./

